

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 REYKJAVÍK

Garðabær, 12. apríl 2022
Málsnúmer: 202202-0033
SS/SBR

Efni: Umsögn um umhverfismatsskýrslu um stækkun fiskeldis að Kalmanstjörn á Reykjanesi.

Vísað er til tölvupósts frá Skipulagsstofnun, dags. 23. febrúar 2022, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um umhverfismatsskýrslu um stækkun fiskeldis BG Iceland að Kalmanstjörn á Reykjanesi. Stefnt er að umtalsverðri aukningu á framleiðslu laxahrogna með því að auka framleiðslu á kynbótalaxi úr 190 tonnum á ár í í allt að 410 tonn með 600 tonna hámarkslífmassa.

Náttúrufræðistofnun veitti umsögn um matsáætlun framkvæmdarinnar þann 7. júní 2021. Þar kom fram að stofnunin væri almennt sátt við fyrirkomulag rannsókna og vöktunar og mat á áhrifasvæði en kom með ábendingar um að við mat á áhrifum mannvirkjagerðar á jarðminjar mætti fjalla um áhrif á verndargildi og hvernig draga mætti úr raski á jarðminjum eins og kostur væri. Einnig að í mati á fuglalífi mætti bæta við athugunum í ágúst/september til að fá skýrari mynd af því hvort umferðarfuglar nýti sér svæðið. Einnig var bent á mikilvægi þess að vakta grunnvatnsstöðu mjög gaumgæfilega og að fylgjast þurfi með lífrænni mengun og auknu magni ferskvatns við útrás frá eldisstöðinni og vakta möguleg áhrif af því á fjörulífríki. Til staðar þyrfti að vera viðbragðsáætlun ef fram komi merki um hnignun lífríkis vegna áhrifa frá fiskeldinu.

Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér innihald umhverfismatsskýrslunnar með hliðsjón af hlutverki stofnunarinnar og fyrri athugasemdum um málið. Almennt er það mat stofnunarinnar að umhverfismatsskýrslan sé vel unnin og byggist á góðum gögnum. Þar sem um mjög mikla aukningu á framleiðslu er að ræða telur Náttúrufræðistofnun það vera lykilatríði að vel sé vakt að það álag á náttúruna sem hlýst af stækkuninni. Þá skiptir máli að taka upplýsta ákvörðun um hvor valkosturinn varðandi fyrirkomulag fráveitu sem til umfjöllunar eru í umhverfimatinu sé heppilegri.

Rökstutt er að þrátt fyrir að eldhraun sem verði fyrir raski vegna mannvirkjagerðar falli undir ákvæði 61. greinar laga um náttúruvernd nr. 60/2013, um sérstaka vernd, þá sé það mjög sandorpið og verndargildi þess því rýrt. Er vísað í greinargerð með frumvarpi laga um náttúruvernd því til stuðnings. Náttúrufræðistofnun getur fallist á að verndargildi hraunsins hafi rýrnað, sérstaklega í næsta nágrenni mannvirkja sem fyrir eru. Auk þess er svæðið sem stendur til að raska ekki mjög stórt en mikilvægt er að koma í veg fyrir að óþarfa rask á jarðmyndunum eigi sér stað. Það er ekki síst vegna ásýndaráhrifa en þótt hraunið sé sandorpið setur það sterkan svip á landslag svæðisins.

Grunnvatnsvinnsla mun aukast úr 800 l/s í 1500 l/s. Mikilvægt er að aukin grunnvatnsvinnsla sé sjálfbær og hafi ekki áhrif á gróðurfar né vatnsból Hafna. Niðurstaða umhverfismatsins byggist á reiknilíkani og tekur tillit til fyrirhugaðra mótvægisáðgerða sem fela í sér vöktun á

vatnsborði, rennsli, seltu og hita í vinnsluholum BG Iceland og víðar. Samkvæmt grunnvatnslíkaninu er ekki talin hætt á að vatnstaka verði ósjálfbær en í þurrkatið getur vatnsvinnsla leitt til niðurdráttar grunnvatnsborðs við Hafnir, án þess þó að valda seltubreytingum. Náttúrufræðistofnun vill árétta að horfa þarf til samlegðaráhrifa frá öðrum landeldum í þessu samhengi þar sem fleiri fiskeldi eru innan sama grunnvatnshlats. Mikilvægt er að brugðist sé við ef vöktun bendi til þess að niðurdráttur sé óásættanlega mikill með því að draga úr vatnsvinnslu.

Stefnt er að vöktun á næringarefnum í eldisvatni sem fer í frárennsli. Ef breytingar verða á gæðaflokkun frárennslis verður gripið til aðgerða og verða áhrif á lífríki í fjörum við Kalmanstjörn vaktaðar. Það er mjög mikilvægt að mati Náttúrufræðistofnunar og jákvætt að stefnt sé að slíkri vöktun. Athuganir hafa sýnt að hryggleysingar í fjörunni við Kalmanstjörn eru flestir viðkvæmir fyrir lífrænni mengun. Samkvæmt umhverfismatsskýrslu er nú þegar ummerki um að lífríki fjörunnar sé breytt vegna lífrænnar mengunar en er það mjög staðbundið og mikilvægt að þeirra áhrifa fari ekki að gæta á stærra fjörusvæði við útfallið. Að sama skapi er mikilvægt að áfram verði fylgst með styrk næringarefna í skúfaþangi til þess að hægt sé að grípa til aðgerða verði vart við hækkaðan styrk köfunarefnis.

Velja ætti það fyrirkomulag fráveitu sem minnkar líkurnar á neikvæðum áhrifum viðkvæma lífveruhópa og ljóst að valkostur B þar sem eldisvatn verði hreinsað áður en því er veitt til fjöru sé betri kosturinn. Náttúrufræðistofnun leggur til að sá valkostur verði fyrir valinu og horfa ætti til þess strax frekar en að bíða og sjá hvort neikvæð áhrif komi fram eða ekki. Verndargildi fjörusvæða sem endurspeglast í því að það er undir hverfisvernd og á tillögu Náttúrufræðistofnunar til B-hluta náttúruinjaskrár, er forsenda þess að varúðarsjónarmið vegi þungt við greiningu á valkostum í framkvæmd fráveitu.

Þótt fæðuframboð fyrir fugla geti verið mikið þar sem lífræn efni berast út í fjöru með frárennsli þá verður það að teljast hæpið að mati Náttúrufræðistofnunar að meta slíkt sem jákvæða niðurstöðu fyrir fuglalíf. Möguleg röskun á tegundasamsetningu fjöruvistgerða vegna lífrænnar mengunar hlýtur að vega þyngra þegar horft er til heildaráhrifa á fuglalíf frekar en aukið fæðuframboð fyrir ákveðnar fuglategundir.

Náttúrufræðistofnun gerir ekki frekari athugasemdir við umhverfismatsskýrsluna.

Virðingarfyllst,

Snorri Sigurðsson
Sviðsstjóri náttúruverndarsviðs
Náttúrufræðistofnun Íslands